der Spor af en Befæstning. Den med betydeligt tilliggende Bondegods, der endnu er bortfæstet efter de ældgamle, men efterhaanden uddøende, norske „Bygsel"-Love, har i over et Aarhundrede tilhørt den rige og ansete Familie Brodtkorb, hvilken Slægts nuværende Hoved, Cand. jur. Herman Brodtkorb, imidlertid ved sin Faders Død foretrak at forblive paa sin smukke Gaard Kjørbo i Asker ved Christiania og overlod Thjøtø til sin yngre Broder.

Johanne Luise Heiberg.

(Af Th. Overskou.)

(Slutter.)

III.

At Heiberg, ved Forestillinger om, at han var den Eneste, der vilde være istand til at gjengive Skuepladsen dens, under Repertoirets Sammenjaskning af fremmed Gods, tabte nationale Præg, lod sig bevæge til i 1849 at overtage dens Styrelse, var ingenlunde Fru Heiberg behageligt. De foregaaende Directioner havde kappedes om at vise hende den Forekommenhed og Høiagtelse, som skyldtes hendes Genie. Hun forudsaae, at om endog blot det Samme skete under Heiberg, vilde det blive betragtet som en Begunstigelse, der vistes Directeurens Frue. Hendes første Ord, da hun erfarede den endelige Afgjørelse, vare: „Nu ere mine glade Dage ved Theatret forbi!" I de to første Aar, da Heiberg var særdeles heldig i fine ivrige Bestræbelser for at skaffe Personalets Fornemste den Forbedring i Kaar og de Udmærkelsesbeviser, som de beklagede sig over hidtil at have maattet savne, syntes hendes mørke Anelser dog ikke at skulle gaae i Opfyldelse. Han gav hende kun saadanne Roller, som hun ved sit Genie maatte erkjendes for uundværlig til, og, uden Ønske om at faae nogen, som kunde besættes med Andre, virkede hun i dem, som tildeeltes hende, med Tilfredshed under lykkelige konstneriske Forhold. I denne for hende saa glædelige Periode gav hun — første Gang den 14de Februar 1850 — som Lucretia i „Den Vægelsindede", en af sine mest beundrede Charakteerskildringer. Denne Rolle er af Holberg henkastet saa vagt og uinteressant, at den slet ikke kan komme til Virkning, med mindre Theatret har en saa genial Konstnerinde, at hun ikke blot kan give den Sammenhold, men ogsaa ved egen Opfindelse udstyre den med saamange pikante Træk, at der kan indbringes og vedligeholdes Liv i det til Mathed udtværede Stof. Paa Skuepladsen i lille Grønnegade gjorde Stykket, ifølge Holbergs egen Erklæring, ingen Lykke, endskjøndt han fandt Mad. Montaigu mesterlig, og siden Aabningen af Theatret paa Kongens Nytorv havde man i 120 Aar, ved Forsøg med fire høitansete Skuespillerinder, kun bragt det til 11 Forestillinger. Ved Fru Heiberg kom det i 14 Aar til 44 Forestillinger. Hun var allerede for flere Aar siden faldet paa, at der vel af Lucretia lod sig skabe en meget morsom Figur, og havde talt derom med Collin, som derfor var betænkt paa Stykkets Gjenoptagelse. Da dette rygtedes, blev det imidlertid gjort til en Krænkelse for en anden Konstnerinde, dersom man forbigik hende med denne Rolle, „da den hørte til hendes Fag." Fru Heiberg traadte da tilbage for hende, som dog, efter at have overtænkt den vanskelige Opgave, omsider erklærede, at hun ikke ønskede at spille denne Rolle, „som det ikke var muligt at gjøre Noget af." Den blev da atter givet til Fru Heiberg, men nu indtraadte saamange Hindringer for Opførelsen, at hun tilsidst antog den for aldeles opgivet. Det var først efter Heibergs Tiltrædelse, da hun tilfældigviis paa Gaden havde seet sin tidligere Lærerinde i Fransk og ved hendes løierlige Manerer var bleven mindet om, hvorledes hun havde tænkt sig den Vægelsindede givet, at hun igjen kom paa Tanke om at forsøge sin Konst paa dette bizarre Charakteerudkast. Da hun derved traf sammen med Heibergs ivrige Ønske om at faae gjenoptaget henlagte holbergske Comedier, kom „Den Vægelsindede" snart til Indstudering og fik ved hendes Genie en saa glimrende Udførelse, at den blev et Kassestykke. De mangfoldige af hende opfundne comiske Smaatræk og den paa engang fine og slaaende Nuancering, hvorved hun, under consekvent Charakteergjennemførelse, med sprudlende Lune bragte Liv og Naturlighed ind i en Rolle, „som det ikke var muligt at gjøre Noget af", vare af stor Virkning og hævede hendes Fremstilling, baade med Hensyn til Diction og Mimik, til et ved gratieus Comik uefterligneligt Mesterværk. — Endnu opnaaede hun at kunne under taalelige Forhold henrive Publicum med sin aandfulde og brillante Marguerite i „Dronning Marguerites Noveller", den fine, følelsesfulde Grevinde d'Autreval i „Kvindens Vaaben" og et Par andre udmærkede Fremstillinger; men hendes Anelser begyndte at blive Virkelighed, og da hun, efter en langvarig livsfarlig Sygdom den 30te Marts 1853 vendte tilbage til Scenen under Publicums Jubel, modtoges hun vistnok af sine Konstfællers Fleertal med oprigtig Glæde, men Partigængeriet havde allerede vundet saa stor Magt til at kue Stemningen, at kun Chorpersonalet, som stedse er vedblevet at yde den venlige Deeltagelse, hun viser alle sine Omgivende, Erkjendelse ved hjertelig Hengivenhed, vovede at give hende et synligt Beviis paa Glæden ved hendes Gjenkomst, idet hun fandt sit Værelse særdeles smagfuldt smykket ved Bidrag, som Enhver, efter sin ringe Evne, rundeligt havde givet.

At Heiberg, saavidt det stod i hans Magt, opfyldte ethvert berettiget Forlangende af Konstnerne og overhovedet viste dem den største Velvillie og Agtelse, kunde ikke beskytte ham imod, at enkelte Formaaende bleve ham uvenlige, fordi han ikke lod sig bevæge til at tilsidesætte Det, der efter hans Anskuelse var Skuepladsens og Konstens Tarv, for deres personlige Interesser. Der dannede sig et meget lille, men særdeles driftigt Parti, som i forskjellige Retninger anvendte al sin Indflydelse, for at faae ham fjernet. Man udtalte sig om, at det virksomste Middel dertil vilde være, at bringe Fru Heiberg til at tage sin Afsked, thi saa vilde han utvivlsomt ogsaa gjøre det. Som Følge deraf bleve de haarde Angreb, man, ved at vinde Bladene for, hvad der ivrigt forestilledes som aldeles nødvendigt til Konstens Frelse, gjorde paa Heiberg med høist uridderlige Vaaben, efterhaanden vendte mod Konstnerinden. Hun havde aldrig nedværdiget sig til Deeltagelse i Cabaler, men tvertimod to Gange, i 1842 og 1849, med Varme og Værdighed udtalt sin Afsky for dem, der smededes imod Collin; desto dybere smertede det hende at være bleven udseet til Offer for en Cabale af værste Art. Hun fandt imidlertid i den Grad Trøst og Opreisning ved den Jubel, hvormed Publicum uforanderligt yttrede hende sin Beundring og Agtelse, hver Gang hun traadte frem, at hun ogsaa efter Heibergs Afgang, ved Slutningen af Saisonen 1855—56, blev i Theatrets Tjeneste. En af de Anker, man havde ført imod hende, var, at hun stillede sig iveien for to talentfulde Begynderinders Fremtræden. Det var især for at betage sine Avindsmænd dette Paaskud, at hun erhvervede sig aldeles Fritagelse for Tjeneste i den følgende Saison, 1856—57. At hun gav Talenterne saa god Leilighed til at vise sig, førte ikke til at Publicum fik noget af dem at see; men hendes Fritagelse blev benyttet til et Forsøg paa at vække Uvillie hos Publicum imod Dorph, Heibergs Efterfølger, som man ogsaa gjerne vilde af med, idet man udspredte, at Fru Heiberg ikke vilde optræde under hans Direction. Atter her viste sig hendes ædle Tænkemaade. Just paa Dorphs Anmodning og af Velvillie for ham gjorde hun i Slutningen af Saisonen Afkald paa sin Fritagelse og optraadte 12 Gange for fuldt Huus. Da hun endte Saisonen med fin, ved fin Ironi, Humor og Lune, glimrende Hanna i „Tilfældet har Ret", viste imidlertid Publicums stormende Bifald under Stykket og efter Tæppets Fald, at det var i sikker Formodning om, at hun dermed tog Afsked. Det var dog ikke hendes Hensigt, men det skete ved, at hun i Begyndelsen af næste Saison erfarede, hvorledes den efter Dorph følgende Bestyrer nedlod sig til, i Overeenskomst med sine Yndlinger, at ville føre hende bag Lyset i en Sag, som hun var rede til at gaae ind paa, dersom man havde handlet aabent. „Er Tilstanden bleven saadan," sagde hun, „kan der ikke være Andet at gjøre end at tage Afsked." Hun indgav Ansøgning derom og fik den bevilliget den 3die Marts 1858.

Da Tillisch var bleven Chef, anmodede han Fru Heiberg om at gjenoptræde paa samme Maade, som Nielsen tidligere havde gjort efter sin Afskedigelse, og selv at stille Vilkaarene. Forvisset om, at hun under hans Styrelse vilde finde den ordentlige Forretningsførelse, hvis Savn havde foranlediget hendes Bortgang, indvilligede hun; men som hun aldrig havde ansøgt om Gagetillæg, Gratiale eller nogensomhelst Extraindtægt, vilde hun ikke gaae ind paa en aftenviis Betaling, men kun, saalænge hun gjorde Tjeneste i samme Forhold som tidligere, have de 800 Rdl. aarligt, som hun havde mistet ved sin Pensionering. Saaledes kom Publicum til, fra den 5te October 1859, da hun gjenoptraadte som Lady Teazle, endnu jævnligt at glæde sig ved hendes geniale Fremstillinger, — hvoriblandt navnlig Lady Macbeth, Maria Stuart og Thusnelda i „Fægteren fra Ravenna" vare af storartet Charakteer — indtil Slutningen af Saisonen 1863—64. Paa dennes sidste Aften, den 31te Mai, udførte hun Lady Teazles Rolle med samme Friskhed og aandfulde Ynde, som hun første Gang havde spillet den med for 32 Aar siden. Mærkeligt nok, at som hun den Aften, med Bevidsthed, tog endelig Afsked fra Theatrets Tjeneste, gjorde, sig ubevidst, M. Wiehe, der havde spillet sine fleste herlige Roller med hende og da gav Joseph Surface, det ogsaa. Andendagen efter endte hun sin Konstnerbane, ved, til Indtægt for Chor-Pensionsfonden, at udføre Elisabeth Munk i „Elverhøi", det Stykke, hvortil hun, fremfor til noget andet, knyttede mange hende dyrebare Erindringer.

Hvor stor Betydenhed Fru Heibergs Konst har havt for Nationalskuepladsen, hvor høi Pris de danske dramatiske Digtere have sat paa at opnaae Understøttelse af hendes Genie til deres Værkers gode Modtagelse, og hvor rigeligt hun har ydet den, uden hverken ved sin Indflydelse eller ad Omveie at søge Fritagelse for Roller endog i saadanne Stykker, hvis ugunstige Modtagelse maatte være en Konstnerinde, der vidste saa nøie at beregne den theatralske Virkning, let at forudsee: derfor haves det klareste Beviis i den Bemærkning, at af de 40 danske Forfattere og Forfatterinder, som i Tidsrummet fra hun i 1826 optraadte i „Aprilsnarrene" indtil hun i 1857 spillede sidste Gang som Medlem af Personalet, have faaet Stykker opført paa det kongelige Theater, er der kun 9 (St. St. Blicher, Bredahl, Gerson, F. J. Hansen, B. Holst, Juul, Nyegaard, Overby og Poul Møller), der, paa Grund af deres Arbeiders Natur, ikke have søgt og derfor ikke fundet hendes konstneriske Bistand. Den af de nulevende danske Digtere, som især bevarer mange skjønne Minder fra hendes Konstnerliv, er H. Hertz: i ikke færre end 25 af de 35 Digtninger, han under det bragte paa Scenen, har han kaldet hendes Genie til Anvendelse, og hvor store og forskjellige Opgaver han end stillede det, løste hun dem alle til hans og sin egen glimrende Triumph. Nogle af dem ere nævnede i det Foregaaende; men iblandt de øvrige staae hendes Ragnhild i „Svend Tyrings Huus", „Estrella", „Tonietta", Hermione i „Et Offer" og Fiorella i „Den Yngste" ikke tilbage for dem i Charakteerudtryk og Konstfuldendthed.

Ogsaa har hun ofte, uden at Publicum anede det, været virksom til igjennem sine Konstfællers Fremstillinger at forhøie dets Aandsnydelser. Hvor Mange have ikke, naar de ikke kunde finde Det, som de mærkede, at der maatte være i en dem tildeelt Rolle, tyet til hende, for ved hendes Skarpsyn i det Psychologiske og Sands for det Poetiske at komme til dens rigtige, klare og aandfulde Opfattelse? Hvor ofte har hun ikke i Stilhed givet ældre saavelsom yngre Skuespillende Vink og Veiledninger, hvorved de ei alene ere komne til at lægge en beundret Virkning i den enkelte Rolle, men som ved deres almene Anvendelighed have ført dem til at give deres hele konstneriske Virksomhed et Opsving, der er blevet dem til Berømmelse? Nogle have bevaret taknemmelig Erindring herom, Andre have glemt det saa ganske, at de nu i de Inspirationer, som de have fra hende, beundre deres egen geniale Opfindsomhed.

Mage til hendes ved Mangesidighed og Aandsfylde beundringsværdige Konst vil man neppe faae at see paa den danske Skueplads; dens Indflydelse paa den vil derimod længe bevare sig.

Det kongelige Theater.

Molière: Fruentimmerskolen.

At et Stykke som Molières „Fruentimmerskolen", der indeholder en saa sund Moral i saa sand Poesi og fremstiller saa almeenmenneskelige Forhold, ikke er bundet til noget enkelt Land, men er hele Europas Eiendom, ja Asiens og Afrikas med, hvor Muselmændene især kunne have godt af at lægge sig dets Lære paa Hjertet, det forstaaer sig af sig selv, og forsaavidt kunne vi Danske tilegne os dette Stykke med samme Lethed og samme Ret som ethvert andet Folkeværd kan det; men dog er det en høist besynderlig og unaturlig Feiltagelse, som Oversætteren af „Fruentimmerskolen" har begaaet ved at underkaste det den overfladiske Localisering at ombytte de franske Navne med holbergsk-danske. Thi kan end hele Europa forstaae dette Stykke, saa kunde det dog kun være opstaaet eet Sted paa Jorden, og passer det end paa alle Lande, saa kan det dog kun foregaae i eet.

Betingelsen for at forstaae „Fruentimmerskolen" er den at forstaae, at Stykket er typisk fransk Poesi, et af den franske Poesies Mesterværker; men fransk i Aand, i Charakteer og Anlæg.

Det er fransk allerede i sin Bygning; thi saa simpel ja barnlig end Handlingen er anlagt, bærer Grundridset dog Stemplet af den analytiske næsten mathematiske Forstand, hvormed den franske Digterskole ordner Gangen i et Drama, og som har givet det nyere franske Lystspil Charakteren af store Skakpartier, spillede godt af begge Parter. For at have et Exempel ved Haanden tænke man paa Scribes „Et Glas Vand". I „Fruentimmerskolen" er Spillet snarest et Slags Kortspil, uagtet en vis Regelmæssighed og Monotoni interessant derved, at Arnolphe, den kloge og erfarne Spiller, trods alle de Pointer, han har forud, og tiltrods for at Modparten bestandigt viser ham sine Kort, uafladeligt taber. Han troer, at det er Horace, med hvem han spiller; vi Andre see, at han spiller med sin Skjebne, den uundgaaelige, den velfortjente. Denne Plan er strengt lagt og nøie beregnet, ikke fri for Skematisme; men den slutter snevert og logisk sikkert om Stykkets Idee, har ingen frie Episoder, ingen Overflod, ingen Scene for meget og ingen Scene for lidt. Alt staaer ligesaa udviklet for Forstanden som klart for Phantasien. Man fremkalde for Erindringen som Contrast et Shakespearsk Lystspil („Stormen" eller „Viola") med dets fortryllende Uorden, dets complicerede Handling, dets al Logik overstraalende Phantasi, dets Yppighed lige fra Dictionens Billedmængde til Planens sprudlende Rigdom paa de mest uforudsete og uberegnelige Enkeltheder, og man vil ved at føle Forskjellen imellem et fransk og et engelsk Lystspils Anlæg see, at det franske har sit eget Konst-Ideal. Vel have vi i Planen endnu ikke Stykkets Aand; men alt det Comiske i denne Comedie ligger dog i Planen, og ere de comiske Motiver end laante, saa fornemmer man dog i Maaden, hvorpaa de ere bearbeidede, den